

УДК 336.008.8

Дорош В.Ю., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-4111-9337>

viktoriia_dorosh@lutsk-ntu.com.ua

Viktoriia Dorosh,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Lutsk National Technical University

Махмер Р.Р., здобувач

Луцький національний технічний університет

mahmerruslana@gmail.com

Makhmer Ruslana, education seeker

Lutsk National Technical University

Дорош В.В., здобувач

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-4111-9337>

dorosh7891@gmail.com

Viktor Dorosh, education seeker

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Lutsk National Technical University

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ПОСТВОЄННІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ

У статті досліджено механізм реалізації публічно-приватного партнерства (ППП) та визначено його роль у відбудові України. Авторами наголошується на значенні ППП як ефективного інструменту співпраці між державою та приватним сектором для забезпечення післявоєнного розвитку країни та зниженню навантаження на бюджетну систему. Зазначено, що публічно-приватне партнерство - це співпраця держави та приватного сектору, яка дозволяє реалізувати певний проєкт за спільною участю. При цьому важливим є те, що така співпраця має на меті заповнити прогалини в управлінні державою, а не зменшити її обов'язки.

У ході дослідження розглянуто основні форми реалізації публічно-приватного партнерства та визначено основні сфери їхнього застосування. Проаналізовано стан здійснення ППП в Україні за останні три роки та виокремлено основні проблеми з якими стикаються сторони цього партнерства

при реалізації спільних проєктів. Визначено та розглянуто основні складові механізму ППП. Зокрема такі як методи, інструменти та джерела фінансування. Оглянуто законодавче підґрунтя здійснення публічно-приватного партнерства в Україні. Систематизовано основні принципи ППП.

Авторами сформовано та подано графічно механізм реалізації публічно-приватного партнерства. Надано рекомендації щодо покращення процесу співпраці державного та приватного секторів економіки. Обґрунтовано доцільність створення національного координаційного органу на базі нині існуючих з метою формування центральної та регіональних команд з пошуку інвесторів, розробки та реалізації проєктів. Визначено вплив розробленого механізму ППП на інфраструктурну відбудову України та її економіки в цілому.

Результати дослідження можуть бути корисними для органів влади, бізнесу та громадських організацій, які мають інтерес до участі у публічно-приватному партнерстві.

Ключові слова: *публічно-приватне партнерство, держава, бізнес, механізм, інфраструктурна відбудова, поствоєнна трансформація, .*

THE MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE POST-WAR TRANSFORMATION OF UKRAINE

The article examines the implementation mechanism of public-private partnership (PPP) and defines its role in the reconstruction of Ukraine. The authors emphasize the importance of PPP as an effective tool of cooperation between the state and the private sector to ensure the post-war development of the country and reduce the burden on the budget system. It is noted that a public-private partnership is a cooperation between the state and the private sector, which allows the implementation of a certain project with joint participation. At the same time, it is important that such cooperation aims to fill the gaps in state management, and not to reduce its responsibilities.

In the course of the study, the main forms of implementation of public-private partnership were considered and the main areas of their application were determined. The state of PPP implementation in Ukraine over the last three years was analyzed and the main problems faced by the parties of this partnership during the implementation of joint projects were highlighted. The main components of the PPP mechanism are defined and considered. In particular, such as methods, tools and sources of funding. The legislative basis for the implementation of public-private partnership in Ukraine is reviewed. The main principles of PPP are systematized.

The authors formed and graphically presented the mechanism of implementation of public-private partnership. Recommendations are provided for improving the process of cooperation between the public and private sectors of the economy. The expediency of creating a national coordinating body on the basis of the existing ones is substantiated with the aim of forming central and regional teams to search for investors, develop and implement projects. The influence of the

developed PPP mechanism on the infrastructural reconstruction of Ukraine and its economy as a whole is determined.

The results of the study can be useful for authorities, businesses and public organizations interested in participating in public-private partnerships.

Keywords: *public-private partnership, state, business, mechanism, post-war transformation.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Інфраструктура та основні сфери життєдіяльності України зазнали значної руйнівної сили з боку агресора. Війна, яка триває понад рік виснажує країну і не зрозуміло коли вона ще завершиться. Однак про шляхи відбудови потрібно думати вже сьогодні. Як свідчить світовий досвід на допомогу державі у такій ситуації може прийти приватний бізнес у формі публічно-приватного партнерства. Дане партнерство є взаємовигідним для обох сторін. Держава отримує відбудований об'єкт чи якісно надану послугу, тоді як приватний інвестор отримує можливість реалізувати проекти у раніше недоступній для нього сфері з фінансовими гарантіями від держави. Однак, публічно-приватне партнерство є доволі складним механізмом у якому можуть бути задіяні різні типи організацій та структур, які мають різні цілі та інтереси. Тож створення дієвого механізму їх взаємодії є актуальною потребою. Доцільним є вивчення механізму публічно-приватного партнерства з врахуванням інноваційних підходів до управління ним, зокрема, із застосуванням інструментів цифрової трансформації. Це дозволить ефективно здійснювати моніторинг, контроль і оцінку результатів партнерства, що є ключовим для забезпечення якості та ефективності його реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми. Механізми взаємодії публічного та приватного секторів економіки у своїх працях досліджує багато українських науковців. Поміж них можна виділити таких як: Колот А. (Колот і Поплавська, 2016), Залознова Ю. (Залознова та інші., 2016), Шилепницький П. (Шилепницький та Петрова, 2022), Шавлак М. (Шавлак, 2022), Квітка С. (Квітка, 2015), Ющенко Н. (Ющенко та інші, 2019), Шулюк Б. (Шулюк, 2019), Козаченко Ю. (Козаченко, 2019),

Косач І. (Косач і Кулик, 2021), Палажченко К. (Палажченко і Цимбаленко, 2022), Шумська Г. (Шумська, 2022), Третяк Н. (Третяк і Каленська, 2019). Разом з тим, незважаючи на значний науковий доробок, у якому представлено неоднозначні підходи щодо теоретичного змісту та форм публічно-приватного партнерства, перед дослідниками постає питання розробки механізму реалізації даного партнерства у поствоєнній трансформації України.

Цілі статті. Цілями статті є розробка механізму публічно-приватного партнерства, виокремлення складових, що його формують та визначення його впливу на інфраструктуру відбудову країни.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В Україні публічно-приватне партнерство більш відоме під назвою «державно-приватне партнерство» і розглядається воно як «система відносин між державними й приватними партнерами, при реалізації яких ресурси обох об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі для створення або модернізації наявних об'єктів, які потребують залучення інвестицій» (Мінінфраструктури, 2023). Основою такої співпраці згідно з законодавством країни виступає договір (концесійний договір, договір про управління майном, договір про спільну діяльність, інші договори).

Станом на кінець 2022 року в Україні на умовах державно-приватного партнерства було укладено 193 договори, з яких всього реалізується 9,3 %. Порівняно з двома попередніми роками цей показник знизився відповідно на 11 % та 18,5 %.

Основними проблеми з якими стикаються держава та приватний сектор при реалізації спільних проєктів є: недосконалість нормативної бази; відсутність ефективних механізмів державної підтримки; відсутність єдиних правил, умов та стандартів щодо здійснення цього партнерства; довготривалий та складний процес його реалізації; відсутність зацікавленості приватного бізнесу в інвестуванні у державний

сектор; недовіра населення до приватного сектору; нестача професіоналів щодо управління проєктами такої специфіки; високий рівень впливу монополій на державному й місцевому рівнях; нездатність фінансових установ забезпечити довготривале фінансування; відсутність єдиної інформаційної бази щодо партнерів. Здебільшого договори на засадах публічно-приватного партнерства в Україні реалізуються у таких сферах як: енергетика; транспорт; житлове будівництво; освіта та наука; культура та туризм; охорона здоров'я; будівництво та ремонт доріг, мостів, тунелі, залізничних станцій й інших споруд; сільське господарство; охорона довкілля. Зазначимо, що публічно-приватне партнерство як будь-який складний механізм складається з низки складових. Такими складовими є: законодавча та фінансова складова, принципи побудови, методи, інструменти та важелі впливу. Розглянемо кожен з них більш детально.

Отже, законодавчою базою на основі якої в Україні здійснюється державно-приватно партнерства є: - Конституція України; Цивільний і Господарський кодекси України; Закон України «Про державно-приватне партнерство»; Закон України «Про концесію». Крім цього існує ще низка підзаконних правових актів, які містять додаткові законодавчі положення щодо регулювання відносин у сфері співпраці держави та бізнесу.

Говорячи про фінансування публічно-приватного партнерства, то воно може «здійснюватися за рахунок: фінансових ресурсів приватного партнера; фінансових ресурсів, запозичених в установленому порядку; коштів державного та місцевих бюджетів; інших джерел, не заборонених законодавством» (ЗУ «Про державно-приватне партнерство»).

Ключовими принципами здійснення механізму являються: прозорість (означає, що вся інформація про дії, угоди й рішення, здійсненні у рамках партнерства, повинна бути доступною для всіх зацікавлених сторін, у тому числі і громадськості); строківість (передбачає, визначення чітких термінів виконання певних дій й завдань та відповідно своєчасність їхнього виконання); цілеспрямованість (означає, спрямованість партнерства на досягнення чітко визначеної цілі або цілей);

результативність (зумовлює, ефективне використання наявних ресурсів з метою досягнення поставлених завдань, вимірюється їх досягненням та задоволеністю потреб сторін та громадськості); розподіл витрат, ризиків та відповідальності (визначає, розподілення фінансових витрат, ризиків та відповідальності між сторонами партнерства таким чином, щоб уникнути надмірного навантаження на одну зі сторін); взаємовигідність (передбачає, формування й забезпечення умов за яких всі сторони партнерства у результаті отримують задоволення своїх потреб).

Механізм реалізації публічно-приватного партнерства повинен охоплювати такі методи як: прогнозування (збір інформації, аналіз ризиків й перешкод, визначення та оцінка можливостей); планування (включають визначення мети, цілей й завдань. Застосовуються для розробки стратегічних, операційних та тактичних планів); фінансові (фінансовий аналіз, розрахунок ризиків й прибутковості проєкту); організаційні (визначення структури управління, розподіл обов'язків та відповідальності між сторонами партнерства); мотиваційні (включають фінансові стимули, підтримку та пільги – використовуються здебільшого для державних партнерів); координаційні (встановлення комунікаційних каналів та систем звітності); регулювання і контролю (моніторинг, аналіз результатів та оцінка їх ефективності. Включають в себе засоби забезпечення виконання умов договорів).

До інструментів механізму можна віднести: економічні, фінансові, політичні й юридичні. Економічні інструменти включають в себе оцінку ризиків і вигод проєкту, визначення його економічної доцільності та ефективності. Фінансові направлені на забезпечення фінансування проєкту. Це гранти, дотації, інвестиції, кредити та інші фінансові операції. Політичні характеризуються формуванням політичних цілей й стратегій держави у сфері публічно-приватного партнерства, а також формуванням нормативно-правової бази здійснення ППП. Юридичні інструменти – це у першу чергу договори між приватними та державними партнерами. Відповідно вони включають в себе регулювання прав та обов'язків сторін та розробку й визначення засобів контролю за дотриманням

укладеної угоди. Інструменти механізму ППП можуть також включати інструменти цифрової трансформації такі як електронні платформи й портали, різні електронні сервіси тощо.

Визначивши основні складові механізму публічно-приватного партнерства, зобразимо його графічно (рис. 1).

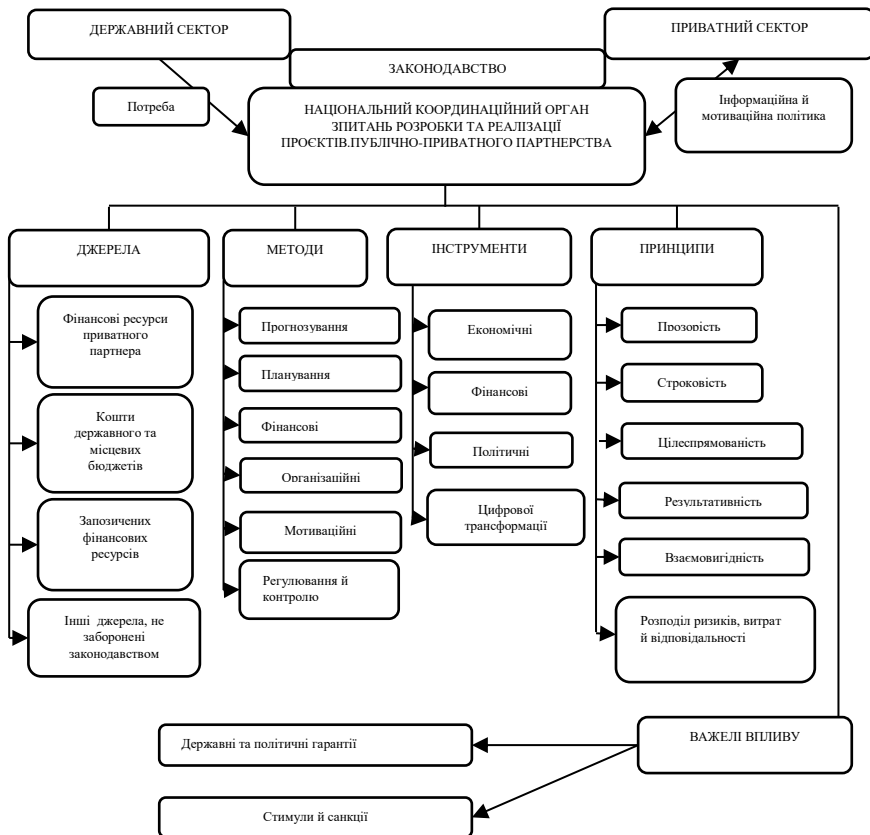

Рис. 1. Механізм публічно-приватного партнерства
* Сформовано авторами

Основними важелями механізму являються державні та політичні гарантії, стимули й санкції, які є визначеними для обох

сторін партнерства. Зупиняючись в першу чергу на гарантіях слід наголосити, що вони можуть включати забезпечення стабільності законодавства, регуляторних умов, а також гарантій щодо виконання умов договору. У свою чергу стимули передбачають фінансову й правову підтримку, спрощення адміністративних процедур та надання податкових пільг. Санкції ж передбачають різного роду штрафи, призупинення або розірвання договору у разі порушення чи не виконання визначених зобов'язань.

На нашу думку створення національного координаційного органу на базі існуючих вже такого роду структур є доцільним кроком у розвитку державно-приватного партнерства в Україні. Така організація дозволить покращити процес пошуку приватних партнерів, оптимізує процес розробки проєктів, а також забезпечить якісний моніторинг та контроль процесу їх реалізації.

Висновки. Загалом можна стверджувати, що механізм публічно-приватного партнерства є одним з найефективніших інструментів, які можуть бути використані для поствоєнної трансформації України. Один з головних плюсів використання цього механізму є залучення приватного капіталу для фінансування такого роду проєктів. Це в першу чергу дає можливість зменшити навантаження на бюджетну систему, а в другу – сприяє оптимізації процесу реалізації проєктів, які можуть бути важливими для відбудови країни.

Однак, слід зазначити, що використання механізму публічно-приватного партнерства вимагає від усіх партнерів дотримання певних стандартів, що включають в себе ефективне планування, організацію, контроль і оцінку проєкту, а також забезпечення прозорості та відкритості в процесі укладання договорів. В цілому, застосування механізму публічно-приватного партнерства може стати потужним засобом для поствоєнної відбудови інфраструктури країни та економіки в цілому, проте ефективність його використання залежить від багатьох факторів та дієвості функціонування самого механізму.

Список бібліографічного опису:

1. Державно-приватне партнерство (Public-Private Partnerships). *Міністерство інфраструктури України.*

Економічні науки : збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія "Регіональна економіка". Випуск 20 (79). Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Л.Л. Ковальська. Луцьк : ВІП ЛНТУ, 2023. 252 с.

URL: <https://mtu.gov.ua/content/erzhavnoprivatne-partnerstvo-publicprivate-partnerships.html> (дата звернення: 02.06.2023).

2. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI : станом на 31 берез. 2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 02.06.2023).

3. Економічна правда. Як колаборація бізнесу та держави допоможе відновлювати Україну. *Економічна правда*.
URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/19/689341/> (дата звернення: 03.06.2023).

4. Залознова Ю. С., Бутенко Н. В., Петрова І. П. (2016). Публічно-приватне партнерство в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. № 2. С. 21–28.
<http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/107691>

5. Квітка С. А. (2015). Публічно-приватне партнерство як дієвий механізм взаємодії влади та бізнесу. *Аспекти публічного управління*. № 7–8. С. 47–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_7-8_8.

6. Козаченко Ю., П. (2019). Впровадження механізму публічно-приватного партнерства з метою покращення інфраструктури регіону в умовах децентралізації управління. *Право та державне управління*. № 2. С. 197–202.
URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2019/tom_1/32.pdf

7. Колот А. М., Поплавська О. М. (2016). Держава і бізнес: новітні тенденції взаємодії та забезпечення стійкого розвитку. *Соціально-трудова віносини: теорія та практика*. № 2. С. 8–15. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78513223.pdf>

8. Косач І. А., Кулик О. С. (2021). Реалізація механізму державно-приватного партнерства в Україні: сучасні реалії та перспективи. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. № 1. С. 80–86. URL: https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/issue_1_2021_12/issue_1_2021_12

9. Палажченко К. С., Цимбаленко Я. Ю. (2022) Узагальнення історичного досвіду становлення та розвитку державно-приватного партнерства. *Інвестиції: практика та досвід*. № 4 С. 106–111. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2022/20.pdf

10. Стан здійснення ДПП в Україні міністерство економіки України. *Ju st a moment...* URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini&isSpecial=true> (дата звернення: 03.06.2023).

11. Третяк Н. А., Каленська О. В. (2019). Використання світового досвіду публічно-приватного партнерства в Україні. *Економіка природокористування і сталий розвиток*. № 5. С. 41–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/epod_2019_5_9.

12. Шавлак М. А. (2022) Напрями вдосконалення механізму реалізації державно-приватного партнерства. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. № 5. С. 115–119. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/5_2022/18.pdf.

13. Шилепницький П. І., Петрова І. П. (2022). «Комбіновані» моделі публічно-приватного партнерства для відбудови України. *Економічний вісник Донбасу*. № 2. С. 154–164. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/188019/17-Shelepnytskyi.pdf?sequence=1>

14. Шулюк Б. С. (2019). Особливості формування фінансового механізму державно-приватного партнерства: інституційний підхід. *Проблеми системного підходу у економіці*. № 4. С. 173–177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_4%282%29_28

15. Шумська Г. М. (2022). Забезпечення дієвого публічного управління в Україні на основі розроблення й упровадження органами публічної влади інноваційних інструментів та технологій. *Формування ефективної системи управління та публічного адміністрування в умовах транзитивної економіки* : Матеріали IV Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., 21 верес. 2022 р. Харків. С. 202–205. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28348>.

16. Ющенко Н. В., Дячек В. В., Ковтун М. В. (2019). Публічно-приватне партнерство в Україні та європейських країнах. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 9 – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1485>

References:

1. Public-Private Partnerships. Ministry of Infrastructure of Ukraine. URL: <https://mtu.gov.ua/content/erzhavnoprivatne-partnerstvo-publicprivate-partnerships.html> (data zvernennia:: 02.06.2023).

2. On public-private partnership: Law of Ukraine dated July 1, 2010 No. 2404-VI: as of March 31. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (data zvernennia:: 02.06.2023).

3. Economic truth. How the collaboration of business and the state will help restore Ukraine. Economic truth. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/19/689341> (data zvernennia:: 03.06.2023).

4. Zaloznova Yu. S., Butenko N. V., Petrova I. P. (2016). Public-private partnership in Ukraine: state, problems and development prospects. *Economic Herald of Donbass*. No. 2. P. 21–28. <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/107691>

5. Kvitka S. A. (2015). Public-private partnership as an effective mechanism of interaction between government and business. *Aspects of public administration*. No. 7–8. P. 47–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_7-8_8.

6. Yu. Kozachenko, P. (2019). Implementation of the mechanism of public-private partnership in order to improve the infrastructure of the region in conditions of decentralization of management. *Law and public administration*. № 2. P. 197–202. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2019/tom_1/32.pdf

7. Kolot A. M., Poplavska O. M. (2016). The state and business: the latest trends in interaction and ensuring sustainable development. *Social and labor relations: theory and practice*. No.2. P. 8–15. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78513223.pdf>

8. Kosach I. A., Kulyk O. S. (2021). Implementation of the public-private partnership mechanism in Ukraine: modern realities and prospects. *Problems of*

modern transformations. Series: Law, Public Management and Administration. No. 1. P. 80–86. URL: https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/issue_1_2021_12/issue_1_2021_12

9. Palazhchenko K. S., Tsybalenko Y. Yu. (2022) Generalization of the historical experience of the formation and development of public-private partnership. Investments: practice and experience. No. 4, pp. 106–111. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2022/20.pdf

10. Status of PPP implementation in Ukraine Ministry of Economy of Ukraine. Just a moment... URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf11ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini&isSpecial=true> (data zvernennia.: 03.06.2023).

11. Tretyak N. A., Kalenska O. V. (2019). Use of world experience of public-private partnership in Ukraine. Economics of nature use and sustainable development. No. 5. P. 41–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/epod_2019_5_9.

12. Shavlak M. A. (2022) Directions for improving the mechanism of implementation of public-private partnership. Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi. No.5. P. 115–119. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/5_2022/18.pdf.

13. Shilepnytskyi P.I., Petrova I.P. (2022). "Combined" models of public-private partnership for the reconstruction of Ukraine. Economic Herald of Donbass. No. 2. P. 154–164. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/188019/17-Shelepnytskyi.pdf?sequence=1>

14. Shulyuk B. S. (2019). Peculiarities of the formation of the financial mechanism of public-private partnership: an institutional approach. Problems of the systemic approach in economics. No. 4. P. 173–177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_4%28%29_28

15. Shumska G. M. (2022). Ensuring effective public administration in Ukraine based on the development and implementation of innovative tools and technologies by public authorities. Formation of an effective system of management and public administration in the conditions of a transitive economy: Materials IV International scientific and practical Internet conference, September 21. 2022. Kharkiv. P. 202–205. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28348>.

16. Yushchenko N.V., Dyachek V.V., Kovtun M.V. (2019). Public-private partnership in Ukraine and European countries. Public administration: improvement and development. No. 9 - URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1485>